

ת"פ (חיפה) 45803-01-22 - מדינת ישראל נ' מאיר זינו,

ת"פ (חיפה) 45803-01-22 - מדינת ישראל נ' מאיר זינו, מחוזי חיפה

ת"פ (חיפה) 45803-01-22

מדינת ישראל

נגד

מאיר זינו,

בית המשפט המחוזי בחיפה

[08.10.2024]

לפני כבוד השופט אמיר טובי, שופט בכיר

ב"כ המאשימה - עו"ד אביבית קבדה

ב"כ הנאשם - עו"ד אלון נשר (מטעם הסנגוריה הציבורית)

גזר דין

ההליך כתב האישום

1. הנאשם הורשע, לאחר שמיעת ראיות, בעבירות של לקיחת שוחד לפי סעיפים 290 + 294 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין") (שלוש עבירות); מרמה והפרת אמונים לפי סעיף 284 לחוק העונשין (ארבע עבירות); זיוף בנסיבות מחמירות לפי סעיף 418 סיפא + 29 לחוק העונשין ושימוש במסמך מזויף בנסיבות מחמירות לפי סעיף 420 + 418 סיפא + 29 לחוק העונשין. במקביל זוכה הנאשם משתי עבירות של מרמה והפרת אמונים לפי סעיף 284 לחוק העונשין. כן הוא זוכה, מחמת כפל אישומים, משתי עבירות נוספות של מרמה והפרת אמונים.
2. כתב האישום מונה תשעה אישומים ועובדותיו פורטו בהרחבה במסגרת הכרעת הדין. לכן, איני רואה מקום לשוב ולגולל אותן בהרחבה פעם נוספת. אסקור להלן את תמצית העובדות המתייחסות לעבירות בהן הורשע הנאשם.
3. הנאשם עבד בשירות בתי הסוהר החל משנת 1998. בשנת 2014 החל משמש כקצין פיקוח על אסירים המרצים עבודות שירות וכן על עמותות ורשויות מקומיות המעסיקות עובדי שירות, וככזה היה עובד ציבור כהגדרתו בחוק.

4. באישום הראשון נאמר כי במועדים הרלוונטיים ריצה יורם כהן עונש מאסר בעבודות שירות בבית העלמין בבנימינה. הנאשם פנה ליורם וביקש כי זה יסייע לו בהלוואה כספית. יורם מסר לנאשם המחאה ע"ס 20,000 ₪ והנאשם מסר בתורו ליורם המחאה לביטחון תוך שהוא מבטיח להחזיר את הסכום במזומן. בהמשך, ניכה הנאשם את המחאה אצל נותן שירותי מטבע וקיבל תמורתה כסף מזומן. משלא החזיר הנאשם ליורם את תמורת המחאה, ניסה יורם להפקיד בבנק את המחאה שקיבל מהנאשם, אך זו לא כובדה.
- עוד נאמר באותו אישום כי הנאשם ביקש מיורם שוחד בסך 100,000 ₪ והעביר לו פרטי חשבון בנק של צד שלישי, לו היה הנאשם חייב כספים, בכדי שיוורם יעביר לאותו חשבון כספים עבור הנאשם. בסופו של דבר, אותה העברה לא צלחה.
- במועד אחר ביקש הנאשם מיורם שיתן לו כמה אלפי שקלים. יורם נתן לנאשם 500 ₪ במזומן, אך הנאשם החזיר לו את הסכום משום שזה לא עמד בציפיותיו.
- בהמשך לדרישת השוחד וללקיחתו, הנחה הנאשם את מנהל בית העלמין לשנות את נתוני הנוכחות של יורם והוא אף נכנס בעצמו למערכת הנוכחות ושינה את הנתונים.
- בנוסף, נטל הנאשם ממנהל בית העלמין סך 2,000 ₪ כהלוואה אותה לא השיב.
5. באישום השני נאמר כי הנאשם לקח הלוואה ע"ס 12,500 ₪ מעמותת חוכמה ודעת שהעסיקה עובדי שירות, לאחר שטען בפני מנהלת העמותה כי בתו חולה והוא זקוק לכסף. הנאשם החזיר סך 2,500 ₪ בלבד מכספי אותה הלוואה.
6. באישום השלישי נאמר כי הנאשם פנה בכמה הזדמנויות לאחת העובדות בעמותת "מאיר פנים" ובקש סיוע כספי על רקע מצבו הכלכלי. בהמשך, במספר הזדמנויות קיבל הנאשם מהעמותה תלושים לקניות לחג ומוצרי מזון וניקיון אותם מחלקת העמותה לנזקקים.
7. מעובדות האישום החמישי עולה כי הנאשם קיבל מקב"ט עיריית באקה אל גרבייה שהעסיקה עובדי שירות, הלוואה בסך 20,000 ₪ ומסר לו כנגדה המחאת ביטחון. לאחר שהנאשם החזיר חלק מהחוב, השמיד הקב"ט את המחאה ומחל על יתרת החוב.
- עוד נאמר באותו אישום כי בין חוסני אבו מוך לבין אותו קב"ט היכרות מוקדמת על רקע קרבת משפחה רחוקה. לאחר שבית המשפט הטיל על חוסני אבו מוך מאסר שירוצה בעבודות שירות, ועל רקע השוחד שלקח הנאשם, פנה הקב"ט לנאשם וביקש לשבץ את חוסני בעבודות שירות בעירייה. הנאשם הסכים ושינה את השיבוץ של חוסני ללא הצדקה וללא אישור הממונים.
8. באישום השישי נאמר כי מחמוד מסעוד ריצה עונש של עבודות שירות ועל רקע זה הכיר את הנאשם ואף הכיר לנאשם את אחיו, ראד מסעוד. הנאשם ביקש מראד הלוואה כספית וזה מסר לו 15,000 ₪ במזומן וקיבל מידיו המחאה דחוויה. כשניסה ראד להפקיד את המחאה בבנק היא לא כובדה וראד פנה מספר פעמים לנאשם בבקשה שיחזיר לו את כספי ההלוואה.

9. באישום השמיני נאמר כי בין הנאשם לשאדי ואכד הכרות מוקדמת על רקע היותו של שאדי כלוא בעבר. שאדי נתן לנאשם לבקשתו סך 5,000 ₪ כהלוואה בעד סיוע שייתן הנאשם לחברו של שאדי שצפוי היה לרצות עונש בעבודות שירות.
10. האישום התשיעי עניינו זיוף בנסיבות מחמירות. נאמר כי בית המשפט המחוזי בנצרת הוציא צו כינוס בעניינו של הנאשם, במסגרתו נקבע כי הנאשם יהיה רשאי לפתוח או לנהל חשבון עו"ש בכל תאגיד בנקאי. הנאשם ביקש לפתוח חשבון כאמור בבנק הדואר, אך סורב כיוון שבנק זה אינו מוגדר תאגיד בנקאי. בהמשך, זייף הנאשם יחד עם אחייניתו רונית לזימי מסמך הנחזה להיות החלטת בית משפט בכך שהשניים מחקו את המלה "תאגיד" ורשמו במקומה את המלה "חשבון". הנאשם ורונית הוסיפו לדף תמונה הנחזית להיות חתימת שופטת וחותרת בית המשפט, והגישו את המסמך לדואר ישראל בניסיון לפתוח במרמה חשבון בבנק הדואר.
11. הנאשם הורשע, כאמור, בעבירות שפורטו בפתח הדברים, לאחר שמיעת כלל הראיות בתיק. לאחר מתן הכרעת הדין, נעתרתי לבקשת ההגנה והוריתי על הפנייתו של הנאשם לשירות המבחן לצורך עריכת תסקיר בעניינו, בטרם שמיעת טיעוני הצדדים לעונש.
- תסקיר שירות המבחן
12. בתסקיר שירות המבחן מיום 10.9.2024 נאמר כי הנאשם בן 53 גרוש ואב לשלושה ילדים בטווח הגילאים 16-25. הלה מסר כי עובר להסתבכותו בעבירות הנדונות הוא התגורר בבית שהיה בבעלותו יחד עם אשתו וילדיו וכי מזה חודשיים הוא מתגורר בבית ידיד ועובד בעבודות סבלות. הנאשם שיתף כי נקלע למצוקה כלכלית לאחר שחתם על ערבות לצורך הלוואה אותה נטל חברו בשנת 2016. לאחר שאותו חבר לא עמד בהחזר תשלומי ההלוואה, צבר הנאשם חובות גדולים תוך שכל נכסיו עוקלו. לדבריו נסיבות אלו עמדו ברקע ביצוע העבירות מושא הדין ובעקבות המצוקה הכלכלית אליה נקלע, חלה התדרדרות במערכת היחסים הזוגית עד לפירוק נישואיו.
13. הנאשם שיתף במצבו הנפשי המורכב של אחד מילדיו המאושפז במרכז לבריאות הנפש "שער מנשה" מזה כשש שנים ותיאר כי הוא מלווה את בנו לאורך הטיפול האינטנסיבי מאז ועד היום. שירות המבחן ציין כי מדיווח שהתקבל מאגף הרווחה במקום מגוריו של הנאשם נמסר כי התיק של משפחת הנאשם נפתח בשנת 2018 על רקע בעיות התנהגות של בנו של הנאשם שהוצא בסופו של דבר למסגרת חוץ ביתית. עוד נמסר כי הנאשם הגיע לוועדה אחת בלבד הקשורה לבנו ומאז נותק הקשר עם המשפחה.
- הנאשם סיפר כי מצוקתו הכלכלית והאירוע הטראומטי שבנו עבר נחוו על ידו כאירועים מטלטלים שהשפיעו על תפקודו בצורה משמעותית בשלל מישורי חייו.
14. עיון ברישומי הפלילי של הנאשם העלה כי אין לחובתו הרשעות קודמות כלשהן.

בהתייחסו לנסיבות ביצוע העבירות בהן הורשע, תיאר הנאשם כי ביצע אותן עבירות בשל המצוקה הכלכלית אליה נקלע. לדבריו, הוא ביקש את ההלוואות מעובדי השירות בעודו מודע לכך שהדבר אסור נוכח תפקידו, אך הוא לא חשב על השלכות מעשיו, מאחר והיה מרוכז בקבלת פתרון מידי לקשייו. הנאשם זיהה בעייתיות לגבי האופן בו התנהל ולקח אחריות מלאה על המיוחס לו בכתב האישום, תוך שביטא חרטה ובושה על מעשיו. הנאשם הביע נכונות לקבל עזרה מקצועית על מנת לבחון את בחירותיו הבעייתיות.

15. בבואו להעריך את הסיכוי לשיקום והסיכון להישנות התנהגות עבריינית בעתיד, הפנה שירות המבחן לעובדה כי מדובר במי שעד לביצוע העבירות מושא הדין, תיפקד באופן נורמטיבי וכי הוא נעדר דפוסים אנטי סוציאליים מושרשים. יחד עם זאת ניכר כי הנאשם מתקשה בהפעלת שיקול דעת מושכל ואחראי במצבי לחץ ומשבר. בבחינת גורמי הסיכון, מנה שירות המבחן את העובדה שהנאשם חווה מצוקה רגשית מתמשכת לאורך השנים האחרונות, דבר שהשליך על פגיעה בתפקודים השונים בחייו וניכר כי הוא שרוי במצב דחק מתמשך. להערכת שירות המבחן הדבר הוביל לנטייתו להתנהל מתוך עמדות מקלות כלפי החוק וקלות דעת כלפי גבולות החוק. הרושם שהתקבל הוא כי הנאשם בעל נטייה לקושי בוויסות דחפים, וכי במצבים בהם הוא חווה כי נגרם לו עוול או חוסר הוגנות, הדבר עשוי להקשות עליו לגלות איפוק והוא נוהג באופן פורץ גבולות. מנגד הנאשם הצליח לערוך התבוננות ביקורתית על התנהלותו. במכלול השיקולים התרשם שירות המבחן כי הסיכוי לשינוי עולה על גורמי הסיכון להישנות עבירות דומות בעתיד ולכן ההערכה היתה כי אותו סיכון מצוי ברף נמוך עד בינוני.

16. בסיכומו של דבר, וחרף חומרת העבירות בהן הורשע הנאשם, לנוכח ההתרשמות מלקיחת אחריות מלאה מצד הנאשם על מעשיו, ובשים לב לכך שמדובר במי שזו מעורבותו הראשונה בפלילים, המליץ שירות המבחן להעמיד את הנאשם בצו מבחן למשך שנה. במהלך אותה שנה ישולב הנאשם בקבוצה טיפולית ייעודית. בנוסף, המליץ שירות המבחן על הטלת צו של"צ בהיקף מורחב של 350 שעות, שעשוי להוות עונש חינוכי מוחשי עבור הנאשם. שירות המבחן הוסיף כי במידה והמלצתו תתקבל, הוא יגבש תכנית של"צ שתובא לאישורו של בית המשפט. טיעוני הצדדים לעונש

17. בפתח טיעוניה, הפנתה המאשימה לערכים החברתיים שנפגעו מביצוע העבירות בהן הורשע הנאשם ובראשם אמון הציבור במערכת השלטונית ובעובדי הציבור ופגיעה בטוהר המידות של פקידי הציבור. נאמר כי לא מדובר במעידה חד פעמית, אלא בהתנהלות שיטתית של נטילת שוחד תוך פגיעה קשה בערכים בסיסיים של יושר ואמינות. אף העבירה של זיוף מסמך טומנת בחובה פגיעה בערכים המוגנים של החברה.

18. עוד ציינה המאשימה כי בשנת 2010 החמיר המחוקק את העונש המרבי הקבוע בצדה של עבירת השוחד משבע שנות מאסר לעשר שנים. בכך בקש להביע את התייחסותו המחמירה בנוגע לעבירות אלו.
19. בהתייחס לנסיבות הקשורות בביצוע העבירה, טענה המאשימה כי מדובר בעבירות שהיו כרוכות בתכנון מוקדם, ולא באירוע ספונטני. בנוסף, הנזק שנגרם מביצוע אותן עבירות הוא משמעותי שכן מדובר בעבירות הפוגעות באופן קשה בציבור ובאמון הציבור. כך גם הניצול לרעה של כוחו או מעמדו של הנאשם או של יחסיו עם נפגעי העבירה. עוד יש להביא בחשבון את היקף הסכומים שביקש הנאשם כשוחד, העומדים על למעלה מ 100,000 ₪ וכן הסכום שקיבל הנאשם כשוחד בסך 22,000 ₪ ועוד 25,000 ₪ שהנאשם החזיר את חלקם בטרם חשיפת הפרשה. ריבוי האירועים והשיטתיות בה פעל הנאשם אף הן נסיבות הנזקפות לחובתו. המאשימה הוסיפה כי אין לקבל את טענת הנאשם לפיה הוא פעל מתוך מצוקה כלכלית, שכן הלה הועסק בעבודה יציבה וזכה לשכר ראוי, וביכולתו היה לפנות לקבלת סיוע מגורמי שב"ס וגורמי רווחה. בכל מקרה אין במצוקה כלכלית כדי להצדיק נטילת שוחד ופעולות הנעשות תוך הפרת אמונים.
20. לפיכך, עתרה המאשימה לקבוע, עבור עבירות השוחד והפרת אמונים, מתחם עונש המצוי בטווח שבין 36-60 חודשי מאסר לריצוי בפועל.
21. בהתייחס לעבירת הזיוף, טענה המאשימה כי מדובר בנזק שנגרם לאמון הציבור ברשויות המדינה ובבתי המשפט ומערער את היסודות עליה מושתתת מערכת המשפט. עוד יש לזקוף לחומרא את העובדה כי הנאשם פעל להגיש את ההחלטה אותה זייף לבנק הדואר, במרמה ובתעוזה רבה, וזאת כדי לפתוח חשבון בנק במרמה. לאור זאת, בקשה המאשימה לקבוע כי מתחם העונש בגין עבירת הזיוף נע בין 12 - 24 חודשי מאסר לריצוי בפועל.
22. בנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירות מנתה המאשימה את העובדה כי מדובר במי שאין לחובתו הרשעות קודמות כלשהן. יחד עם זאת, נטען כי בעבירות צווארון לבן אין בכך משום נסיבה כבדת משקל שכן עבירות אלו נעשות לרוב על ידי אנשים נורמטיביים ללא עבר פלילי.
- בחירת הנאשם לכפור בעובדות כתב האישום ולנהל את ההליך אמנם אינה מהווה נסיבה לחומרה, אך יש בה כדי לשלול את ההקלה בעונש, השמורה לנאשמים שמודים במיוחס להם ונוטלים אחריות על מעשיהם.
23. המאשימה סבורה כי אין לייחס משקל רב לחלוף הזמן, שכן חלק הימנו נגרם נוכח התנהלותו של הנאשם שבוחר שלא להודות במיוחס לו. נאמר כי כתב האישום הוגש בינואר 2022 לאחר שהיה צורך בהשלמת חקירה ובהליכי שימוע, בין היתר בעניין חשודים אחרים שנחקרו בתיק והוגשו בעניינם כתבי אישום.

24. בהתייחס להמלצת שירות המבחן, טענה המאשימה כי בעבירות שוחד יש להעניק מעמד בכורה לאינטרס הציבורי ולבכר אותו על פני שיקולים אחרים. בכל מקרה המלצת שירות המבחן הנה בגדר המלצה בלבד כאשר המלה האחרונה נתונה לבית המשפט.
25. המאשימה הפנתה לעונש המאסר המותנה שהוטל על שותפתו של הנאשם באישום התשיעי, תוך שעמדה על כך שהיא הורשעה בעבירה קלה יותר, עבירה של עוון, וכי הרשעתה היתה על סמך הודאתה שניתנה במסגרת הסדר טיעון.
26. נוכח מקבץ האמור עתרה המאשימה לגזור את עונשו של הנאשם באמצע מתחמי הענישה להם טענה ולצבור את העונשים בגין שני האירועים.
27. ב"כ הנאשם הצטרף לעמדת המאשימה כי יש לקבוע שני מתחמי ענישה, האחד בעבירות השוחד והמרמה והשני בעבירת הזיוף. יחד עם זאת התבקש בית המשפט לגזור עונש אחד כולל בגין מכלול העבירות ובוודאי שלא לצבור אותם האחד לשני.
28. בהתייחס למתחם העונש ההולם בעבירות השוחד והפרת אמונים, טען ב"כ הנאשם כי מדובר בעבירות שהן במדרג חומרה לא גבוה במיוחד, בהתחשב בסוג העבירה ובמקרים הבאים בפני בית המשפט. נאמר כי באישום הראשון הנאשם לא קיבל בסופו של דבר מאומה משום שהיה מדובר בהחלפת צ'קים והסכום היחיד שהתקבל היה ע"ס 2,000 ₪ ששולמו על ידי מנהל בית העלמין. באישום השני, קיבל הנאשם סך 15,000 ₪ כהלואה, החזיר סך 2,500 ₪ והיתרה הפכה להיות מענק של גמילות חסדים. באישום השלישי מדובר בטובות הנאה בסכומים נמוכים, תלושי קניות לחג, מוצרי מזון וכיוב'. באישום החמישי, קיבל הנאשם הלואה ע"ס 20,000 ₪ והחזיר מתוכה 15,000 ₪ והיה אמור להחזיר את היתרה ביום בו נעצר. באישום השישי מדובר ב 15,000 ₪ שניתנו לנאשם כהלואה וכך גם הסך של 5,000 ₪ מושא האישום השמיני.
- באשר לאישום התשיעי שעניינו זיוף בנסיבות מחמירות ושימוש במסמך מזויף בנסיבות מחמירות, טען ב"כ הנאשם כי התנהלות הנאשם כפי שהיא מתוארת באותו אישום היא חלמאית ומטופשת. בהתייחס לשותפתו לעבירה, נטען כי על אף שהנסיבות המחמירות הורדו במסגרת הסדר הטיעון הרי שמעובדות כתב האישום שנותרו ללא שינוי, עולה כי היא היתה שותפה מלאה למעשה הזיוף.
29. לגבי מתחם העונש ההולם, הציג הסנגור אסופה של פסיקה התומכת לשיטתו בענישה מקלה יותר מזו שהתבקשה על ידי המאשימה. ההגנה סבורה כי יש לקבוע מתחם הנע בין ששה חודשי מאסר אותם ניתן יהא לרצות בדרך של עבודות שירות ועד למאסר למשך שנה וחצי.

30. הסנגור בקש לאמץ את המלצת שירות המבחן ולאפשר לנאשם להשתלב בהליך טיפולי. נטען כי שירות המבחן הנו גורם מקצועי, מיומן וחד הבחנה שפגש את הנאשם, שוחח עמו ארוכות, בחן את מכלול נסיבות חייו ומכיר את פרטי המקרה, ומודע לחומרת העבירות בהן הורשע. גם אם סבור בית המשפט שהעונש שהומלץ חורג ממתחם העונש ההולם, ראוי בנסיבות המקרה לסטות מן המתחם בשים לב לסיכויי שיקומו של הנאשם ולעובדה כי מדובר במי שאין לחובתו הרשעות קודמות כלשהן. עצם החקירה וניהול ההליך המשפטי מהווים עבורו אפקט הרתעתי וענישתי כבד מאוד. נאמר כי שירות המבחן התרשם כי הנאשם לקח אחריות מלאה על מעשיו וכי סיכויי הצלחת הטיפול הייעודי הם טובים. שליחתו לכלא לא זו בלבד שתפגע בו אלא תפגע במשפחתו פגיעה קשה מאוד.

31. על יסוד מקבץ האמור, ביקש ב"כ הנאשם למקם את העונש ברף התחתון של המתחם לו עתר. דברו האחרון של הנאשם

32. בדברו האחרון אמר הנאשם כי הוא בוש ונכלם לעמוד בפני בית המשפט וכי התנהלותו, עליה הוא מצר ומתנצל ולוקח לגביה אחריות מלאה, היתה שגויה מיסודה. לדבריו, כל הסיפור החל מחתימה על ערבות ע"ס 400,000 ₪ שנועדה להבטיח הלוואה שניתנה לחבר. עד אז חייו התנהלו בצורה שלווה וטובה, אך משם החלה התדרדרות כלכלית, אישית ומשפחתית, הוטלו עיקולים על נכסיו ורכושו, מונה לו כונס נכסים, נישואיו התפרקו, והוא איבד את עבודתו. הנאשם הוסיף כי חלק מהאישומים התייחסו ללקיחת פירות וירקות וחומרי ניקוי, אך הוא עשה כן משום שהיה נזקק שלא היה לו מה לאכול.

הנאשם הפנה גם למצבו של בנו הסובל מנכות נפשית ומאושפז מזה מספר שנים במרכז לבריאות הנפש "שער מנשה" תוך שציין כי הוא המטפל העיקרי בו, מי שמביא אותו לחופשות, מי שמבקר אותו ומי שדואג לצרכיו. בנוסף, לנאשם שתי בנות האחת בת 25 והשנייה בת 16.5 והוא סב לנכד.

לדברי הנאשם, הלחץ הכלכלי שבו היה נתון והרצון למצוא דרך לצאת מהמלכודת אליה נקלע הובילו אותו לקבל החלטות שגויות שאינן אופייניות לו.

לסיכום, ביקש הנאשם את רחמי בית המשפט אם לא למענו אז למען בנו ומשפחתו וביקש לאפשר לו הזדמנות נוספת.

דיון והכרעה

33. בפתח הדברים אציין כי מקובלת עליי עמדת הצדדים לפיה מדובר בשני אירועים נפרדים המחייבים קביעת מתחמי ענישה נפרדים. המבחנים לשאלה באם עבירות אחדות מקימות אירועים עבריינים נפרדים, וככאלה מחייבות מתחמי ענישה נפרדים, או שמא מדובר באירוע עברייני אחד, נקבעו בע"פ 4910/13 ג'אבר נ' מדינת ישראל (29.10.2014). נקבע כי על בית המשפט לבחון באם ביצוען של העבירות התאפיין בתכנון, האם ניתן להצביע על שיטתיות בביצוען, האם העבירות התרחשו בסמיכות של זמן או מקום והאם ביצועה של עבירה אחת נועד לאפשר את ביצועה של העבירה האחרת ועוד כהנה נסיבות עובדתיות.

בענייננו, עבירות השוחד והמרמה מקימות אירוע עברייני אחד הנבדל מעבירת הזיוף. נכון הוא שהן עבירות השוחד והמרמה והן עבירת הזיוף פוגעות בערך של שלטון החוק, אך לבד מכך אין ביניהן דבר משותף. לפיכך, יש בדעתי לקבוע מתחמי ענישה נפרדים לכל אחת משתי קבוצות העבירות הנדונות ולגזור בסופו של דבר עונש אחד, בהתאם לסעיף 40(ב) לחוק העונשין.

מתחם העונש ההולם לגבי עבירות השוחד והמרמה

34. בקביעת מתחם העונש ההולם, על בית המשפט להתחשב בערכים החברתיים המוגנים שנפגעו מביצוע העבירה, במידת הפגיעה בהם, בנסיבות הקשורות בביצוע העבירה ובמדיניות הענישה הנוהגת במקרים דומים. הערכים המוגנים שנפגעו כתוצאה מעבירות השוחד והמרמה והפרת האמונים בהן הורשע הנאשם הם שלטון החוק ואמון הציבור במערכת השלטונית, בעובדי הציבור ובטוהר המידות.

35. בית המשפט העליון עמד במספר רב של הזדמנויות על חומרתן של עבירות השוחד והפרת אמונים, בקבעו כי מדובר בעבירות החותרות תחת מוסדות השלטון, פוגעות במינהל התקין ובאמון הציבור במערכת השלטונית (ראו: ע"פ 9180/16 מליק נ' מדינת ישראל (16.11.2017); ע"פ 3295/15 מדינת ישראל נ' גפסו (31.6.2016) וע"פ 4722/92 מרקוביץ נ' מדינת ישראל, פ"ד מז(2), 45 (1993)). נוכח חומרת העבירות, התווה בית המשפט גישה עונשית מחמירה נגד מי שחטאו בשחיתות, תוך שנקבע במספר רב של הזדמנויות כי ככלל ראוי להטיל על מי שהורשע בעבירות שחיתות עונשי מאסר בפועל (ראו לדוגמה: ע"פ 4318/20 מדינת ישראל נ' חסן (18.4.2021)). יפים לענייננו הדברים שנאמרו ביחס לעבירות השוחד בע"פ 1224/07 בלבד נ' מדינת ישראל (10.2.2010) משנקבע כי עניין של עבירות השוחד הוא:

"בהפרה עמוקה של היסודות הבסיסיים עליהם נשען המינהל הציבורי בפעולתו. יסודות אלה מושתתים על קיום חובה לפעול בכל מצב מתוך ראיית האינטרס הציבורי וטובת האזרחים, ולהימנע משימוש פסול בהענקת טובות הנאה כאמצעי לרכישת כוח שלטוני. עבירות השחיתות [...] מקעקעות את אמון האזרח במנהיגיו, ואת בטחונו בטוהר שיקוליהם. עבירות השוחד והשחיתות פוגעות פגיעה רחבת היקף ביחסי השלטון והאזרח, ובמבנה חברתי כולו".

36. כתב האישום חובק מספר אישומים בעבירות של שוחד והפרת אמונים, אך ברי כי מידת הפגיעה בערכים המוגנים העומדים בבסיס אותן עבירות אינה אחידה. אין דין קבלת תלושי קניות לחג ומצרכי מזון ומוצרי ניקיון כדין קבלת כספים מעבריינים מורשעים שהנאשם פעל להקל בתנאי עבודות השירות שהוטלו עליהם, או קבלת כספים מגופים שהעסיקו עובדי שירות. מלים אחרות, על אף שמרבית האישומים עניינם אותן עבירות של לקיחת שוחד ומרמה והפרת אמונים, הרי שחומרת נסיבותיהם של האישומים אינה אחידה.

37. בבואי לבחון את נסיבות ביצוע עבירות השוחד והמרמה, אני רואה להפנות לתכנון ולנחישות שגילה הנאשם בביצוע העבירות בהן הורשע. לא מדובר במעידה חד פעמית או בניצול ספונטני של הזדמנות שנקרתה בדרכו, אלא במעשים שנעשו בנחישות ושיטתיות פעם אחר פעם. ודוקו באישום הראשון לבדו פנה הנאשם ליורם כהן, מי שריצה מאסר בעבודות שירות וביקש ממנו הלוואות כשוחד בשלוש הזדמנויות שונות. הנאשם פעל באותה שיטה של לקיחת כספים בכסות של הלוואות כביכול גם באישומים החמישי, השישי והשמיני. התנהלות זו מלמדת על שיטתיות ונחישות בביצוע העבירות.

38. בהיבט של הנזק שנגרם מביצוע העבירות בהן הורשע הנאשם, ניתן למנות את הפגיעה הקשה באמון הציבור בפרט בטוהר המידות של עובדי הציבור. הנאשם נטל כספים מעבריינים מורשעים כדי לקדם את ענייניהם, תוך סטייה חדה מן השורה וקעקוע אמון הציבור במערכת השלטונית. לא זו בלבד, אלא שהנאשם נטל כספים גם מגופים שהיו אמורים על העסקת עובדי שירות, תוך ניצול מעמדו וקשריו עם אותם מוסדות כדי להפיק רווח אישי ולקדם את ענייניו. מדובר בפגיעה קשה במינהל תקין ובאמון הציבור במוסדות השלטון ובאנשי ציבור. הסכום המצטבר של המתת אותו קיבל הנאשם לידי הנו משמעותי ועומד על עשרות אלפי ₪.

39. בהתאם לסעיף 40ט(א)(11) לחוק העונשין, בגדר הנסיבות הקשורות בביצוע העבירה, יתחשב בית המשפט, בין היתר, בניצול לרעה של כוחו או מעמדו של הנאשם או של יחסיו עם נפגע העבירה. בענייננו, מדובר באיש שב"ס ששימש כקצין מפקח על אסירים המרצים עבודות שירות, וניצל את מעמדו כדי לקבל כספים בדרך פתלתלה ותחת כסות של הלוואות שחלקן מעולם לא הושב וחלקן הושב באופן חלקי בלבד. בע"פ 244/21 מדינת ישראל נ' גרי רבינוביץ' (31.8.2022) נדון עניינו של שוטר שקיבל כספים מגורמים עבריינים על מנת להקל על המשך פעילותם העבריינית או לסייע להם בדרכים שונות. מדובר אמנם במקרה שנסיבותיו חמורות מהמקרה דכאן, אולם הדברים שנאמרו על ידי בי המשפט יפים אף לענייננו, תוך התאמת הנסיבות והחומרה:

"למרבה הצער עבירות שוחד אינן עבירות נדירות. ביותר ממקרה אחד נאלץ בית משפט זה לחזור על החומרה היתרה הנודעת לעבירות אלה (ע"פ 341/73 מדינת ישראל נ' ויטה, פ"ד כז (1973) 610, 613; ע"פ 7158/15 כהן נ' מדינת ישראל, פסקה 3 [פורסם בנבו] (19.7.2016); ע"פ 3927/16 מדינת ישראל נ' בר-זיו, פסקאות 9-10 [פורסם בנבו] (23.2.2017); ע"פ 2440/22 מדינת ישראל נ' אמר, פסקה 9 [פורסם בנבו] (10.8.2022) (להלן: עניין אמר)). עבירת לקיחת השוחד היא תמיד עבירה חמורה ביותר, ואולם נודעת לה חומרה מיוחדת אף יותר כאשר נוטל השוחד הוא שוטר, ונותן השוחד הוא עבריין הקונה את שירותיו של אותו השוטר על מנת שיעניק לו הגנה משטרית. קשה להפריז בעוצמת הפגיעה באמון הציבור במקרים אלה, בהם נוכח הציבור לגלות ששוטר שאמון על אכיפת החוק זכה לטובות הנאה שנועדו לאפשר את הפרתו. אין כל הפרזה אפוא באמירה שנאמרה על ידי בית המשפט זה בעניין כרמל, ולפיה "תשלום שוחד לשוטרים הוא מסממני ההיכר של מדינות עולם שלישי" (שם, בפסקה 4; וראו גם בעניין חינאו, בפסקה 15). חשוב להבהיר כי הפגיעה באמון הציבור הנובעת ממקרים כאלה איננה רק פגיעה "מוראלית". אירועים כמו האירועים נושא הערעור דגן עלולים בהחלט להביא גם להתרופפות בנכונות הציבור לציית לחוק. זאת משום שאם הציבור סבור כי שוטר נכון לאפשר את הפרת החוק בתמורה לכך שישולם לו הסכום הנכון, מה לו לאזרח הרגיל להקפיד ולציית לו? ומה לו לאזרח לפעול בהתאם להנחיותיו של השוטר - שהוא זה שאמור להביא לאכיפתו של החוק?".

40. אשר למדיניות הענישה הנוהגת לגבי עבירות השוחד והמרמה בהן הורשע הנאשם, ניתן לומר כי קיים מנעד רחב של עונשים הנגזרים בהתאם לחומרת נסיבות ביצוע העבירה והיקפה וכן מאפייניו האישיים של כל נאשם. להלן מספר דוגמאות מפסיקה שעסקה במקרים הדומים, עד כמה שניתן, לנסיבות עניינינו.

בע"פ 2188/22 גולדברג נ' מדינת ישראל (7.6.2022) נדון עניינו של מי שהיה עובד ציבור וותיק שהועסק בלשכת התעסוקה. המערער הורשע בבית המשפט המחוזי בריבוי עבירות של לקיחת שוחד, לאחר שסייע ב-15 מקרים לדורשי עבודה בלשכת התעסוקה לקבל זכאות לדמי אבטלה שלא כדין על-אף שלא עמדו בתנאים הדרושים לכך. בתמורה קיבל המערער כספים ומתנות בשווי של כ-34,000 ₪ שחולקו בינו ובין המערער מס' 2 באותה פרשה. בית המשפט המחוזי גזר על המערער עונש של 7 חודשי מאסר לריצוי בפועל, לצד עונשים נלווים, תוך שקבע כי ריצוי עונש המאסר בדרך של עבודות שירות אינו הולם את חומרת המעשים. הערער על חומרת העונש נדחה על ידי בית המשפט העליון.

בע"פ 2216/21 עשור נ' מדינת ישראל (19.12.2021) דן בית המשפט העליון בארבעה ערעורים של ארבע נאשמות שהורשעו בעבירות של קבלת שוחד והפרת אמונים במסגרת תפקידן בשירות המזון הארצי במשרד הבריאות. ערעוריהן של שלוש מתוך ארבע המערערות על חומרת העונש שהטיל עליהן בית המשפט המחוזי (12, 15 ו-21 חודשי מאסר בפועל לאחר חריגה מהמתחם לקולא משיקולי צדק), נדחו. ערעורה של המערער הרביעית על חומרת העונש התקבל, והוטל עליה עונש מאסר לריצוי בעבודות שירות, וזאת מחמת נסיבות אישיות-משפחתיות יוצאות דופן. בית המשפט עמד על כך שמדובר בעובדות בכירות וותיקות תוך שקבע כי מידת בכירותו של עובד ציבור היא שיקול רלוונטי לעונש שכן: "הציבור מצפה ממי שנמצא בדרגה בכירה בשירות הציבורי שישימש כדוגמה ומופת בהתנהגותו לשאר משרתי הציבור".

בע"פ 8758/15 כרמל נ' מדינת ישראל (23.3.2016), מדובר היה במערער ששימש כקצין מתנדבים במשמר הגבול והורשע בחמישה מקרים של קבלת שוחד. זאת, בתמורה לכך שהבטיח לסגור תיקים פלילים שהתנהלו נגד נותני השוחד וכן הבטיח להנפיק אישורי כניסה לישראל שלא כדין לפועלים או לתושבים של הרשות הפלסטינית. בית המשפט המחוזי השית על הנאשם 18 חודשי מאסר לריצוי בפועל, וערעורו של המערער על חומרת העונש נדחה על ידי בית המשפט העליון.

בע"פ 5822/08 טרייטל נ' מדינת ישראל, (12.3.2009), מדובר היה במערער ששימש כפקיד במחלקת הגביה במס הכנסה. המערער המליץ לנישומים, במסגרת עבודתו, לפנות ליעוץ מס על מנת שזה יסייע להם בפתרון בעיותיהם מול שלטונות המס, וזה העביר למערער מחצית משכר הטרחה שגבה מאותם נישומים. בית המשפט המחוזי גזר על המערער 18 חודשי מאסר לריצוי בפועל, מאסר מותנה וקנס בסך 50,000 ₪. ערעור על חומרת העונש נדחה על ידי בית המשפט העליון.

בע"פ 835/22 אל פיניש נ' מדינת ישראל (6.2.2022) נדון עניינו של מי שהורשע בשתי עבירות של לקיחת שוחד ובשלוש עבירות של בקשת שוחד, לאחר שהלה, במסגרת תפקידו כעובד ציבור, פטר אנשים שלא כדין מחובת בידוד אליה נדרשו בשל מגפת הקורונה. בית המשפט המחוזי קבע מתחם ענישה שנע בין 8 ועד 24 חודשי מאסר וגזר על המערער עונש של 8 חודשי מאסר לריצוי בפועל. בית המשפט העליון קיבל את הערעור על חומרת העונש והמיר אותו לעונש של ששה חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות. בתוך כך קבע בית המשפט כי "פסק דינו של בית המשפט קמא נכון וראוי, והעונש שהושת על המערער מאזן נכוחה בין שיקולי הענישה, ואף נוטה לרף המתון, כך שבמצב הדברים הרגיל, לא היה מקום להפחית במידת העונש בעבירות כגון דא. עם זאת, מצאנו כי יש להקל בעונשו של המערער בהינתן הזמן שחלף מאז בוצעו המעשים בגינם הורשע, אך בעיקר - לנוכח ההליך השיקומי המשמעותי שעבר מאז ניתן גזר דינו, ונציין כי זו הסתבכותו הראשונה של המערער עם החוק". יוער כי להבדיל מעניינו, אותו מערער היה עובד ציבור זוטר ללא וותק, בעוד שהנאשם דכאן החל עבודתו בשירות בתי הסוהר עוד בשנת 1998. בנוסף, סכומו המצטבר של השוחד שקיבל המערער היה נמוך ועמד על מאות שקלים. מעבר לכך, באותו עניין הורשע המערער בשתי עבירות של לקיחת שוחד, ושלוש עבירות של בקשת שוחד, בעוד שבעניינו, הורשע הנאשם בשלוש עבירות של לקיחת שוחד וארבע עבירות של מרמה והפרת אמונים.

בע"פ 3244/22 מדינת ישראל נ' ערן (7.9.2022) מדובר היה במשיב ששימש כסוהר והורשע על פי הודאתו בהברחת סמים לתוך הכלא עבור אסיר תמורת תשלום. בית המשפט המחוזי הטיל על המשיב תשעה חודשי מאסר שירוצו בעבודות שירות לצד עונשים נלווים, ואולם בית המשפט העליון החמיר את העונש והעמידו על 20 חודשי מאסר בפועל.

41. בשים לב למכלול נסיבות ביצוע עבירות השוחד והמרמה בהן הורשע הנאשם, לערכים המוגנים שנפגעו מביצוען ולמדיניות הענישה הנוהגת, אני קובע כי מתחם העונש ההולם בעניינו נע בין 15 ל- 30 חודשי מאסר לריצוי בפועל. מתחם העונש בעבירת הזיוף והשימוש במסמך מזויף

42. אני נכון לקבל את טענת הסנגור לגבי כך שהעבירות מושא האישום התשיעי שעניינן זיוף בנסיבות מחמירות ושימוש במסמך מזויף בנסיבות מחמירות מלמדות על התנהלות חלמאית מצד הנאשם. עם זאת, אין בכך כדי להקהות מחומרת המעשים המעידים על תעוזה והעדר מורא מפני החוק. הנאשם, יחד עם שותפתו לעבירה, זייף החלטה שיפוטית כדי להסתייע בה לצרכיו האישיים, ולא זו בלבד אלא שהוא הגיש את ההחלטה המזויפת לחברת דואר ישראל בידועו כי מדובר במסמך מזויף.

43. בנסיבות הקשורות בביצוע העבירות הנ"ל נתתי דעתי לתכנון שהיה כרוך בהן. הנאשם בצוותא חדא עם שותפתו לעבירה, מחק מילה מהחלטת בית המשפט ורשם במקומה מילה אחרת, וכן הוסיף תמונה הנחזית להיות חתימת שופטת וחותרת בית המשפט.

הנזק שנגרם כתוצאה מביצוע עבירות הזיוף מתבטא בעיקר בפגיעה באמון הציבור ברשויות המדינה ובבתי המשפט.

44. נתתי דעתי לעובדה כי על שותפתו של הנאשם באישום התשיעי הוטל עונש של מאסר צופה פני עתיד. אלא שהרשעתה של אותה שותפה נעשתה במסגרת הסדר טיעון, בגדרו תוקן כתב האישום אגב מחיקת הנסיבות המחמירות ולאחר שהיא הודתה במיוחס לה. לא כך בעניינו.

45. לאחר שבחנתי את נסיבות ביצוע עבירות הזיוף והשימוש במסמך מזויף, ואת הערכים שנפגעו מביצוען ובשים לב למדיניות הענישה הנוהגת, אני סבור כי מתחם העונש ההולם בגין אותן עבירות נע בין 6-12 חודשי מאסר לריצוי בפועל.

גזירת העונש בתוך המתחם

46. בבואי לגזור את עונשו של הנאשם בתוך המתחם שנקבע לעיל, נתתי דעתי לעובדה שמדובר בנאשם בן 52 שאין לו כל הרשעות קודמות, מי שניהל אורח חיים נורמטיבי וזו הסתבכותו הראשונה עם החוק. יחד עם זאת, ראיתי ליתן לנתון זה משקל מדוד ומוגבל משום שמטבע הדברים הנאשם לא היה משמש בתפקידו אילולא היה שומר חוק וכפי שנאמר עבירות צווארון לבן נעשות לרוב על ידי מי שאין לחובתם עבר פלילי. יפים לעניין זה דברי בית המשפט בע"פ 3927/16 מדינת ישראל נ' בר-זיו (23.2.2019) בקבעו כי

"עבירות של לקיחת שוחד - כמו עבירות שחיתות ציבורית אחרות - מתבצעות, מתוקף הגדרתן, על ידי עובדי ציבור, שהם בהכרח אנשים נורמטיביים ולרוב נעדרי עבר פלילי, שאלמלא כן לא יכלו לכהן בתפקיד ציבורי [...] ודאי אלה פני הדברים כאשר מדובר בעובד ציבור במערכת אכיפת החוק. לפיכך אין רבותא בכך שמקבל השוחד נעדר עבר פלילי, ואין מקום לזקוף זאת לזכותו בקביעת עונשו בתוך מתחם העונש ההולם."

47. על אף שמדברו האחרון של הנאשם בפניי משתמע כי הוא נטל אחריות על מעשיו ומצר עליהם, הרי שהוא בחר לנהל את משפטו עד תום. ברי כי אין להחמיר בעונשו של הנאשם בשל כך, אולם מנגד אין הוא זכאי לאותה התחשבות השמורה למי שמודה, תוך לקיחת אחריות על מעשיו והבעת חרטה וצער בתחילתו של ההליך נגדו. יפים לעניין זה דברי בית המשפט שנאמרו בע"פ 5736/22 עסאספה נ' מדינת ישראל (18.5.2023):

"בגדרו של תיקון 113 לחוק העונשין, שמסדיר את דרכי הענישה, שערי הרחמים אינם ננעלים לעולם, אולם נאשם שמבקש להיכנס לתוך שערים אלו צריך להרוויח - ביושר - את כרטיס הכניסה. כרטיס זה לא יכול להינתן לנאשם אשר אינו מודה במיוחס לו בעומדו מול חומרת הראיות המפלילות, שכולן אמינות לעילא ולעילא, ואינו מביע חרטה על מעשיו..."

48. בחנתי את תסקיר שירות המבחן, ועם כל ההערכה לעבודתו החשובה ולמקצועיותו של שירות המבחן, אין בידי לקבל את המלצותיו. על אף חשיבותו של תסקיר שירות המבחן, המשמש ככלי המסייע בידי בית המשפט לרדת לעומקן של נסיבותיו האישיות של הנאשם ולבחון דרכי וסיכויי שיקומו, הרי שהשיקולים המנחים את שירות המבחן בהמלצתו והשיקולים והאינטרסים שעל בית המשפט לבחון לצורך הכרעתו, לא בהכרח זהים וחופפים המה. (ראו: ע"פ 8283/10 פלוני נ' מדינת ישראל (2.3.2011)). בשים לב לחומרת המעשים בהם הורשע הנאשם, העונש שהוצע על ידי שירות המבחן אינו הולם.

אעיר כי שירות המבחן חזר יותר מפעם אחת על האמירה כי הנאשם נטל אחריות על מעשיו והוא מצר עליהם. עובדה זו שימשה אחד השיקולים שהובילו להמלצתו העונשית של שירות המבחן. דא עקא שהנאשם לא הודה כאמור בכתב האישום וניהל את ההליך עד תום. בנסיבות, ראוי שנתון זה היה זוכה להתייחסות שירות המבחן בבואו להמליץ על העונש.

49. לא נעלמו מעיני נסיבותיו האישיות והמשפחתיות של הנאשם. הן שירות המבחן והן הנאשם בדברו האחרון, גוללו בפניי בהרחבה אותן נסיבות אישיות, לרבות מצבו הבריאותי של בנו, קריסתו הכלכלית של הנאשם והתפרקות נישואיו. כמו כן נתתי דעתי לפרק הזמן שחלף מאז ביצוע העבירות ומעצרו של הנאשם ועד להגשת כתב האישום נגדו. אלא שכל אותן נסיבות נסוגות מפני שיקול הגמול וההרתעה אותו יש לבכר בשים לב לחומרת העבירות. עמד על כך בית המשפט בע"פ 2440/22 מדינת ישראל נ' אסף אמר (10.8.2022) בקבעו:

"אכן, נסיבותיו האישיות והמשפחתיות של המשיב אינן פשוטות, אולם זהו מקרה מובהק בו נסיבות אישיות ומשפחתיות, אינן יכולות להוות שיקול מכריע להקלה בעונש. מדיניותו של בית משפט זה היא, כי הרשעה בעבירת שוחד מצדיקה עונש מאסר בפועל לתקופה ממשית, תוך מתן מעמד בכורה לאינטרס הציבור (ראו: ע"פ 3295/15 מדינת ישראל נ' גפסו, פסקה 41 [פורסם בנבו] (31.3.2016); ע"פ 1676/14 אבו חיייה נ' מדינת ישראל, פסקה 6 [פורסם בנבו] (26.6.2014)). הדברים נכונים אף ביחס לטענה בדבר הפגיעה התדמיתית והכלכלית שנגרמה למשיב עקב הרשעתו. יודגש בהקשר זה כי החשיבות שבהטלת ענישה מחמירה וקפדנית בגין עבירות השוחד אינה נובעת אך מחומרת העבירות ופוטנציאל הנזק הנובע מהן אלא גם לנוכח הקושי הכרוך באופן טבעי בחשיפתן (ע"פ 267/13 מדינת ישראל נ' לוי, פסקה 13 [פורסם בנבו] (23.6.2013))."

50. סיכומי של דבר, על יסוד מקבץ האמור אני גוזר על הנאשם את העונשים הבאים:

א. 20 חודשי מאסר לריצוי בפועל בניכוי ימי מעצרו מיום 22.4.2018 ועד 29.4.2018.

ב. 10 חודשי מאסר על תנאי לבל יעבור משך שלוש שנים אחת העבירות בהן הורשע בתיק זה, ויורשע בגינה.

ג. קנס בסך ₪ 15,000 לשישולם עד ליום 2.1.2025 או שלושה חודשי מאסר תמורתו.

הנאשם יתייצב לתחילת ריצוי מאסרו בבית מעצר הקישון ביום 14.11.2025 שעה 08:00 כשבדיו תעודה מזהה. עד אז ימשיכו לחול לגביו התנאים המגבילים החלים עליו כיום.

זכות ערעור לבית המשפט העליון תוך 45 ימים.

ניתן היום, ו' תשרי תשפ"ה, 08 אוקטובר 2024, במעמד הנוכחים.